

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Теодор Божидаров Стойчев

член на жури в конкурс за присъждане на научна степен доктор по 2.4

Религия и теология/ Пастирска психология

за дисертационния труд на

Красимир Николов Иванов

„Пастирска грижа за семейства при психо-социална терапия на
зависимости“,

Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Темата на представения дисертационен труд е от безспорно значение не само за съвременото ни общество, поради разпространяващите се форми на зависимости, но и за родната ни Църква, поради липсата на систематично изложение на проблема. Във връзка с това бих определил темата като дисертабилна.

Уводът покрива научните критерии. Съдържанието също следва добре познати и утвърдени у нас изисквания. Прави впечатление от съдържанието и изложението, че авторът обвързва зависимия със семейството, към което принадлежи. По този начин е изведена тезата, че цялото семейство някак задължително съучаства в зависимостта. Тази аксиоматично поставена обвързаност според мене е трудно доказуема, тъй като дори опитът показва обратното.

Първа глава, озаглавена „**Пастирът и пастирската грижа за семейството в контекста на православната църква**“, докторантът обосновава се спора на въпроса за пастирското служение. Онова, което според мене е крайно несъответстващо с характера на текста, е, че той навлиза не само в ненужни от гледна точка на дисертационния труд теми,

като тази за връзката между новозаветното пастирство и старозаветното свещенство, но и върви към грешни изводи. К. Иванов извежда идеализирани постулати, които нямат отношение към реалното пастирство. Между тях са прозорливост, безкрайна любов, материално и нематериално преобразяване на човешката среда и т.н. Той смесва мистическото старчество с обективната житейска ситуация, която би трябвало да е в основата на неговото изследване. Също считам, че в дисертацията е отделно твърде много място (около 30 страници) на добре познато изложение. По този начин текстът поема информация, която е част от друг тип теми.

В моят ръкопис има разминаване между съдържанието и подточките в изложението. В съдържанието стои 1.6. („Семейството и пастирската грижа за него“), а в изложението това е 1.3.

Част от първа глава е посветена на зависимостта – „Зависимостта като състояние на човека и обекти на зависимостта“ (1.7). Мисля, че този дял би трябвало да бъде отнесен към друга част на изложението, тъй като се пристъпва към напълно различна тема. Бих определил това като сериозен методологичен пропуск.

В глава 1.7.2 („Определение на зависимостта“) освен определяне на зависимостта, се разсъждава върху симптоматиката и критериите, определящи зависимостта. Считам, че би трябвало да се следва методологична деференциация на предметите на изследване. Част от изложението според мене би трябвало да бъде в следващата глава „Обяснителни модели на зависимостта“. Има и други структурни пропуски, на които не искам да се спирам.

Втора глава е озаглавена „Учението за човека и неговото призвание според св. отци във връзка с психо-социалната терапия на зависимости“. Докторантът се спира на достойнството на човека преди да

премине към основния въпрос относно психо-социалната терапия на зависимости. Темата за достойнството на човека безспорно е от значение, когато става въпрос за последиците, които следват зависимостта, но за съжаление докторантът е навлязал в необосновано обширно изложение, което единствено предава обем на изложението, не и смислово разгръщане. Освен това езикът е твърде неясен: „Човешкото чувство и усещане са дивен и страшен дар, чрез който адът е ад, а райт е рай. Тяхното първоначално свойство е логосността и райт е усещането за Бога. Със Своето въплъщение, Спасителят възвръща на човешките чувство и усещане първоначалната логосност, която е била подтисната от греха...“ (стр. 70). Позволих си да цитирам дословно, за да онагледя начина на изразяване, който върви в целия текст.

В точка 2.3. са засегнати въпроси, които имат по-непосредствено отношение към темата. Взети са под внимание познати на автора методи. В точка 2.4. «Духовно лечение на зависимостта» прави впечатление, че докторантът отново прибегва към разискването на въпроси, на които вече се е спирал – теми от областта на православната антропология. Освен това не виждам обективни духовни практики, които да са релевантно обвързани с научните. Ако това не е било желанието на докторанта, а мисля, че не е така, тогава той трябваше да се съсредоточи главно върху опита на Църквата.

Отделено е специално внимание на терапевтичната общност като подход, който, както личи, дисертантът предпочита. Явно той говори от личен опит, което прозира от следното изречение: “Разговорите за промяна са част от ежедневието на всички нас” с. 94. Воден от личния си опит Красимир Иванов проследява важността на индивидуалната работа с пациента, която почива на основни емпатични принципи.

Трета глава е озаглавена: “**Терапия на семействата в контекста на психосоциална терапия на зависими лица**”. Тук К. Иванов преминава към

темата за съзависимостта, етапите на нейното развитие и терапията, която трябва да се проведе. Това е важна част от монографичното изследване. Въпреки че докторантът се е водил от желание за изчерпателно изложение, за съжаление, поради твърде ограничен източников материал, той е свел под категорията “зависим“ всички, които са в тясното обкръжение на зависимия. Необосновано е всички, които са в прякото обкръжение на зависимия, да бъдат третираны като зависими. Има условности, които не са подчертани.

Като цяло изложението не се отличава с аналитичност, изчерпателност и не показва познаване на опита в западните страни. Това според мене се дължи на бедно използване на чужноезичната литература, свързана с темата. Вярно е, че желанието на автора е обвързано с православния опит, но заглавието не задава тази задължителна перспектива. Не мисля, че авторът е запознат с богословския изказ, дори бих казал, че му убягва.

В заключение: Отчитайки горенаписаното давам отрицателна оценка на Красимир Николов Иванов.

10. 04. 2023 г.

/доц. д-р Теодор Стойчев/